

Sprawa C-282/20

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożonego zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem

Data wpływu:

26 czerwca 2020 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Specializiran nakazatelen syd (Bułgaria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

22 czerwca 2020 r.

Druga strona postępowania:

Specializirana prokuratura

Oskarżony:

ZX

Przedmiot postępowania głównego

Postępowanie toczy się w trybie art. 485 i nast. NPK.

Sąd odsyłający, rozpatrując oskarżenie karne podniesione w postępowaniu głównym, stwierdził, że oskarżenie to jest niejasne i niepełne. Prawo krajowe nie przewiduje możliwości usunięcia tej niejasności i niepełności, w związku z czym powstają pytania, czy ta niejasność i niepełność powinna jednak zostać usunięta, a na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej – w jaki sposób powinno to nastąpić.

Przedmiot i podstawy prawne odesłania prejudycjalnego

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożono na podstawie art. 267 akapit pierwszy lit. b) TFUE.

Pytania prejudycjalne

Czy przepis krajowy – art. 248 ust. 3 Nakazatelno-procesualen kodeks (kodeksu postępowania karnego) Republiki Bułgarii, w którym nie przewidziano procesowego trybu usunięcia niejasności i niepełności w treści aktu oskarżenia po zakończeniu pierwszej rozprawy w sprawie karnej (rozprawy wstępnej), co narusza prawo oskarżonego do zrozumienia, o co jest oskarżony – jest zgodny z art. 6 ust. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej[?]

Na wypadek udzielenia odpowiedzi przeczącej – czy zgodna z wyżej wspomnianymi przepisami i z art. 47 karty będzie wykładnia prawa krajowego dotycząca zmiany oskarżenia, która umożliwia prokuratorowi usunięcie na rozprawie tej niejasności i niepełności w treści aktu oskarżenia w sposób zapewniający, że prawo oskarżonego do zrozumienia, o co jest oskarżony, będzie faktycznie chronione; czy też zgodne z wyżej wspomnianymi przepisami będzie odstąpienie od stosowania krajowego zakazu umorzenia [Or. 12] postępowania sądowego i zwrotu sprawy prokuratorowi w celu sporządzenia nowego aktu oskarżenia[?]

Przepisy i orzecznictwo Unii Europejskiej

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym (Dz.U. 2012, L 142, s. 1), art. 6 ust. 3.

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 47.

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 czerwca 2018 r., Kolev i in., C-612/15, ECLI:EU:C:2018:392.

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2020 r., UY, C-615/18, ECLI:EU:C:2020:376.

Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12 lutego 2020 r., Kolev i in., C-704/18, ECLI:EU:C:2020:92.

Przepisy krajowe

Nakazatelen kodeks (kodeks karny, zwany dalej „NK”), art. 244 ust. 2 w związku z ust. 1, art. 243.

Nakazatelno-procesualen kodeks (kodeks postępowania karnego, zwany dalej „NPK”), art. 246 ust. 2 i 3, art. 248 ust. 5 pkt 1 w związku z ust. 1 pkt 3, art. 249 ust. 2 i ust. 4 pkt 1, art. 287, art. 288, art. 335 ust. 1 pkt 1, art. 351 ust. 2.

Zwięzłe przedstawienie okoliczności faktycznych i postępowania głównego

- 1 Specjalizirana prokuratura podniosła oskarżenie przeciwko ZX ze względu na to, że w dniu 19.7.2015 R. do godziny 01:30 posiadał nieprawdziwe znaki pieniężne wymienne w kraju i za granicą – a mianowicie 88 banknotów o nominale 200 EUR, co do których wiedział, że są one podrobione – co stanowi przestępstwo określone w art. 244 ust. 2 w związku z ust. 1 Nakazatelen kodeks.
- 2 Na rozprawie wstępnej rozpatrzono w szczególności prawidłowość aktu oskarżenia; obrona nie podała jej w wątpliwość. Sąd przyjął, że ten akt oskarżenia jest zgodny z prawem od strony formalnej.
- 3 Po zgromadzeniu wszystkich dowodów, przy ocenie, czy istnieją przesłanki do wysłuchania stron i wydania wyroku, sąd stwierdził, że faktycznie istnieją pewne niejasności i niepełności w akcie oskarżenia, których nie zauważono na rozprawie wstępnej.
- 4 W niejasny sposób wskazano okres posiadania podrobionych 88 banknotów, ponieważ w części dotyczącej okoliczności faktycznych wskazano dłuższy okres, a w części końcowej wyłącznie okres półtora godziny.
- 5 Mając na względzie, że podniesiono oskarżenie określone w art. 244 NK, faktycznym znamieniem czynu określonego w art. 244 NK jest posiadanie nieprawdziwych środków pieniężnych „w dużych ilościach”. Znamię to powinien wskazać prokurator, a istnienie takiego wskazania stanowi wymóg związany z prawidłowością aktu oskarżenia. W danym wypadku podniesiono, że oskarżony posiadał 88 banknotów, lecz nie podniesiono, że są one „w dużych ilościach”. Powyższe prowadzi do stwierdzenia, że akt oskarżenia jest formalnie niezgodny z prawem w zakresie, w jakim w niepełny sposób opisano prawną charakterystykę zarzucanego czynu. A mianowicie nie wskazano znamienia czynu związanego z („dużymi ilościami”). Należy je wskazać, aby akt oskarżenia był formalnie prawidłowy.
- 6 W tekście aktu oskarżenia wskazano, że oskarżony posiadał „nieprawdziwe znaki pieniężne”. Równocześnie brzmienie art. 244 ust. 2 w związku z ust. 1 NK odnosi się do „podrobionych znaków pieniężnych”; nigdzie w tekście art. 244 ust. 2 i ust. 1 NK nie wskazano „nieprawdziwych znaków pieniężnych”. Z drugiej strony w art. 244 NK wskazano kwalifikowany wypadek w odniesieniu do podstawowego wskazanego w art. 243 NK, ponieważ w tym ostatnim przepisie wskazano, że „podrobienie znaków pieniężnych” jest „wytwarzaniem nieprawdziwych” lub „przerabianiem prawdziwych” znaków pieniężnych. A zatem „nieprawdziwe znaki pieniężne” są rodzajem „podrobionych znaków pieniężnych”. Z tego względu niezbędne jest wskazanie w tekście aktu oskarżenia także ogólnej charakterystyki znaków pieniężnych – a mianowicie „podrobione”, a nie jedynie ich częściowej charakterystyki – a mianowicie „nieprawdziwe”.
- 7 Czyn określony w art. 244 NK jest rodzajem podstawowego czynu określonego w art. 243 NK. W związku z tym część znamion czynu określonego w art. 244 NK

opisano właśnie w art. 243 NK, a nie wskazano ich samodzielnie w art. 244 NK. W pierwszej kolejności odnosi się to do przestępczej charakterystyki przedmiotu przestępstwa – „podrobione” i „nieprawdziwe”, w zakresie, w jakim ich definicję wskazano właśnie w art. 243 NK. W drugiej kolejności odnosi się to do dodatkowej charakterystyki przedmiotu przestępstwa „[...] wymienialne w kraju i za granicą”, którą ponownie wskazano wyłącznie w art. 243 NK.

- 8 Te znamiona faktyczne dosłownie zapisano w akcie oskarżenia, lecz nie wskazano owego przepisu NK, w którym je zawarto – a mianowicie nie wskazano art. 243 ust. 1 NK.
- 9 W związku z tym istnieje rozbieżność między słownym a cyfrowym opisem kwalifikacji prawnej – w zakresie, w jakim słownie wskazano znamiona z art. 243 ust. 1 NK, a cyfrowo nie odesłano do tego przepisu. A zatem niezbędne jest wskazanie, że oskarżenie nie jest wniesione wyłącznie na podstawie art. 244 ust. 2 w związku z ust. 1 NK, lecz na podstawie art. 244 ust. 2 w związku z ust. 1 w związku z art. 243 ust. 1 NK.
- 10 Na rozprawie w dniu 12.6.2020 R. sąd odsyłający zwrócił uwagę na owe wady aktu oskarżenia. Prokurator wyraził zamiar ich natychmiastowego usunięcia poprzez zmianę oskarżenia – poprzez sformułowanie poprawionego oskarżenia – a mianowicie poprzez wskazanie okresu posiadania 88 banknotów, stwierdzenie, że są one w „dużych ilościach”, że są podrobionymi nieprawdziwymi znakami pieniężnymi, a także wskazanie prawidłowej cyfrowej kwalifikacji prawnej.
- 11 Obrona wskazała, że zgadza się na taką zmianę oskarżenia w zakresie, w jakim jest to jedyny sposób poprawienia wad w akcie oskarżenia.
- 12 Zadaniem sądu odsyłającego jest ocena, czy jest możliwe poprawienie tych wad aktu oskarżenia poprzez oświadczenie prokuratora na rozprawie.
- 13 Sąd odsyłający przyjmuje, że owe wady są istotne ze względu na ich charakter, ponieważ uniemożliwiają zgodny z prawem przebieg postępowania karnego. A mianowicie przy tej niejasności i niepełności aktu oskarżenia nie jest możliwe wydanie wyroku przez sąd w zakresie, w jakim dopiero w wyroku po raz pierwszy zostaną wskazane określone znamiona stanowiące część czynu zabronionego lub jego kwalifikacja prawna. Jest to niezgodne z prawem w zakresie, w jakim oskarżony powinien zostać powiadomiony o wszystkich elementach oskarżenia, tak aby mógł się bronić – a nie by po raz pierwszy dowiadywał się o nich w orzeczeniu sądu, które może również być skazujące. Również sąd nie może wydać wyroku, wskazując niepełną treść aktu oskarżenia; w ten sposób naruszy zasadę zgodności z prawem, ponieważ taki wyrok (skazujący lub uniewinniający) będzie dotyczył czynu mającego mniej znamion niż znamiona wskazane w ustawie.
- 14 Sąd odsyłający przyjął, że należało ustalić te wady jeszcze na rozprawie wstępnej, umarżając postępowanie sądowe i zwracając sprawę prokuratorowi ze

wskazaniem dotyczącym usunięcia wad, poprzez sporządzenie nowego aktu oskarżenia. Niemniej nie uczyniono tego.

- 15 Mając na względzie szczególne cechy krajowego porządku prawnego, po rozprawie wstępnej usunięcie wad w akcie oskarżenia nie jest już możliwe. Z tego względu powstaje pytanie, czy należy przyjąć zaproponowany przez oskarżenie tryb procesowy, a mianowicie usunięcie tych wad poprzez zmianę oskarżenia.

Istotne argumenty stron w postępowaniu głównym

- 16 Prokurator nie zajął stanowiska w przedmiocie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.
- 17 Obrona jest zdania, że nie należy kierować odesłania prejudycjalnego, ponieważ popełnione naruszenie procesowe nie podlega usunięciu.

Zwięzłe przedstawienie względów uzasadniających skierowanie odesłania prejudycjalnego

- 18 Aktem oskarżenia prokurator wnosi do sądu określone oskarżenie, który to sąd na podstawie tego oskarżenia wydaje orzeczenie co do istoty, w którym uznaje oskarżonego za winnego lub niewinnego. Prawidłowy i zgodny z prawem pod względem formalnym jest taki akt oskarżenia, który spełnia określone wymogi sformułowane w NPK.
- 19 W akcie oskarżenia obowiązkowo należy wskazać w pełni wszystkie znamiona faktyczne czynu. Przy uwzględnieniu okoliczności faktycznych w postępowaniu głównym wspomniany obowiązek jest następujący:
- jasno i jednoznacznie należy wskazać okres popełnienia czynu;
  - jeśli w tekście ustawy wskazano określone znamiona, których zbiór określa czyn jako przestępstwo, to w akcie oskarżenia należy wskazać wszystkie te znamiona, bez pominięcia któregoś z nich;
  - jeśli w danym przepisie karnym wskazano podstawowy typ danego przestępstwa, a w kolejnym przepisie karnym kwalifikowany typ takiego przestępstwa (to jest jego szczególny wypadek), to w akcie oskarżenia należy wskazać wszystkie znamiona, w tym znamiona typu podstawowego, jeśli odnoszą się one do typu kwalifikowanego;
  - w akcie oskarżenia należy wskazać zarówno słownie, jak i cyfrowo wszystkie znamiona czynu zabronionego, czyli należy wskazać je za pomocą zarówno słów, jak i cyfr, a mianowicie przepis (artykuł, ustęp, punkt, literę), w których opisano ów czyn.

- 20 Do nowelizacji z 2017 r. sąd mógł w każdej chwili umorzyć postępowanie sądowe i zwrócić sprawę prokuratorowi w celu usunięcia wad w treści aktu oskarżenia. Podobne uprawnienie miał także sąd drugiej instancji, a także instancja kasacyjna, wykonująca to uprawnienie poprzez obowiązkowe wskazówki kierowane do sądu drugiej instancji.
- 21 Po nowelizacji z 2017 r. uprawnienie to może zostać zrealizowane wyłącznie na rozprawie wstępnej przed sądem pierwszej instancji. Po zakończeniu rozprawy wstępnej ustawa nie przewiduje już mechanizmu usunięcia tego rodzaju wad. W szczególności wyraźnie zakazano zwrotu sprawy prokuratorowi.
- 22 Pytanie pierwsze zmierza do ustalenia, czy krajowy zakaz rozpatrywania po rozprawie wstępnej wad w przedstawionych informacjach dotyczących oskarżenia, i związana z tym niemożność usunięcia tych wad, jest zgodny z art. 6 ust. 3 dyrektywy wymagającym istnienia takich przepisów krajowych, które zapewnią przedstawienie „szczegółowych informacji na temat oskarżenia”, co należy również rozumieć jako jasne, pełne i jednoznaczne informacje dotyczące oskarżenia.
- 23 W prawie krajowym przewidziano możliwość kwestionowania i badania jakości informacji dotyczących oskarżenia – jednakże wyłącznie na rozprawie wstępnej. Pytanie dotyczy kwestii, czy ograniczenie dotyczące wyłącznie tej rozprawy wstępnej jest zgodne z art. 6 ust. 3 dyrektywy czy też przepis ten należy interpretować jako znajdujący zastosowanie również po tej rozprawie wstępnej, na przykład na kolejnych rozprawach, po zakończeniu gromadzenia dowodów, lecz przed wydaniem przez sąd orzeczenia co do istoty tego oskarżenia.
- 24 Innymi słowy, jeśli prawo do informacji nie było przestrzegane do chwili tej rozprawy wstępnej, a na rozprawie wstępnej wada nie została usunięta, czy oznacza to, że art. 6 ust. 3 dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że po zakończeniu rozprawy wstępnej nie jest już niezbędne przestrzeganie tego prawa?
- 25 Pytanie drugie zadano wyłącznie na wypadek gdyby Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że z prawem Unii nie jest zgodne prawo krajowe, które – po rozprawie wstępnej – nie przewiduje procesowego trybu usunięcia wady związanej z prawem oskarżonego do zrozumienia, o co jest oskarżony.
- 26 Powyższe wymaga dokonania wykładni w odpowiedni sposób, tak aby ostatecznie zapewnić niezbędną ochronę prawną. Mimo że art. 6 ust. 3 dyrektywy ma bezpośredni skutek, niemniej niezbędny jest również krajowy tryb procesowy, w ramach którego ten bezpośredni skutek znajdzie zastosowanie (wyrok z dnia 14 maja 2020 r., UY, C-615/18, ECLI:EU:C:2020:376, pkt 69, 72, 73, 75).
- 27 Ów tryb procesowy może mieć dwa aspekty.
- 28 Po pierwsze, sąd rozpatrujący sprawę powinien podjąć na rozprawie takie czynności procesowe, które zapewnią usunięcie wady procesowej oraz pełną ochronę prawa oskarżonego do zrozumienia, o co jest oskarżony. Może to zostać

zrealizowane poprzez zastosowanie krajowych reguł wykładni przewidzianych na wypadek luki w prawie – a mianowicie brak uregulowań prawnych dotyczących sposobu, w jaki należy usunąć tego rodzaju wady procesowe po rozprawie wstępnej, prowadzi do wniosku o konieczności zastosowania w drodze analogii instytucji zmiany oskarżenia. W szczególności sąd postąpi w następujący sposób: umożliwi prokuratorowi dokonanie odpowiednich zmian w treści aktu oskarżenia, tak aby ta niejasność i niepełność została usunięta; formalnie powiadomi strony o tych zmianach; następnie umożliwi obronie przedstawienie wniosków dotyczących owych zmian, w tym zgromadzenie nowych dowodów.

- 29 Zmiana oskarżenia jest sposobem zmiany niektórych elementów oskarżenia na rozprawie. A zatem ma to miejsce bez uprzedniego umorzenia postępowania sądowego i zwrotu sprawy prokuratorowi, który miałby dokonać takich zmian, a następnie sprawa ponownie miałaby wrócić na etap sądowy. Zmiana oskarżenia jest realizowana zarówno gdy powstały nowe okoliczności, ze względu na które taka zmiana wydaje się niezbędna, jak i gdy nie ma takich nowych okoliczności, lecz prokurator dopuścił się błędu przy formułowaniu aktu oskarżenia. Zmiana oskarżenia jest połączona z gwarancjami dla obrony, a mianowicie sprawa podlega odroczeniu na żądanie obrony, aby mogła się bronić przed zmienionym oskarżeniem; w określonych wypadkach przedstawione do tej chwili wyjaśnienia oskarżonego tracą swoje znaczenie prawne i może on dokonać oceny, czy powinien złożyć nowe wyjaśnienia; w orzecznictwie uznano również prawo obrony do składania nowych wniosków dowodowych w związku ze zmianą oskarżenia. Z drugiej strony w krajowym orzecznictwie nie rozpatrywano dotychczas zmiany oskarżenia jako sposobu naprawienia wad aktu oskarżenia. Aktualnie, gdy istnieje już wyraźny zakaz umorzenia postępowania sądowego i zwrotu sprawy prokuratorowi, istnieje możliwość dokonania nowej, rozszerzającej wykładni przepisu dotyczącego zmiany oskarżenia, tak aby objęła ona również wypadki, gdy akt oskarżenia jest dotknięty określonymi nieprawidłowościami, w tym niejasnym wskazaniem okresu popełnienia czynu, niepełnym wskazaniem wszystkich elementów oskarżenia i niepełnym wskazaniem cyfrowej kwalifikacji prawnej.
- 30 Podstawę dla takiego sposobu wykładni stanowi ogólnie przyjęta zasada wykładni „na silniejszej podstawie”. Jeśli dopuszczalne jest wskazanie całkiem nowego, odmiennego okresu popełnienia czynu, to powinno być dopuszczalne wskazanie pierwotnego okresu. Jeśli dopuszczalna jest tak istotna zmiana kwalifikacji prawnej, że możliwe jest podniesienie oskarżenia o całkiem inne lub cięższe przestępstwo, to powinno być dopuszczalne dokonanie mniej istotnej zmiany kwalifikacji prawnej – poprzez usunięcie niepełności aktu oskarżenia i uzupełnienie brakujących znamion czynu.
- 31 Po drugie, chodzi o stosowanie krajowego porządku prawnego istniejącego do nowelizacji z 2017 r. i wyraźnie oraz wielokrotnie zakazanego w ramach aktualnego NPK – a mianowicie umorzenia postępowania sądowego, zwrotu sprawy prokuratorowi w celu sporządzenia nowego aktu oskarżenia i, następnie, ponownego wszczęcia postępowania sądowego, z ponownym przesłuchaniem

wszystkich świadków. W tym celu sąd odsyłający powinien odstąpić od stosowania wyżej wspomnianych zakazów ustanowionych w prawie krajowym i przywrócić dawny stan z 2017 r.

- 32 Pytanie drugie zmierza do ustalenia, czy wspomniane pierwsze lub drugie rozwiązanie – lub też obydwa – jest zgodne z prawem Unii Europejskiej.
- 33 Do obu tych pytań odnosi się art. 48 ust. 1 i 2 karty, związany z zapewnieniem skutecznych środków ochrony prawnej i rzetelnego procesu. Odnośnie do pytania pierwszego – jeśli wobec oskarżonego podniesiono niepełne oskarżenie, a sąd nie ma uprawnienia do usunięcia tej wady, oskarżony może zostać albo osądzony na podstawie tego niepełnego oskarżenia (to jest za czyn, który nie spełnia ustawowych wymogów dotyczących przestępstwa) albo zostać osądzony za faktyczne przestępstwo – i tak po raz pierwszy dopiero wraz z wydaniem wyroku zrozumie, jakie są wszystkie znamiona zarzucanego czynu. W pierwszym wypadku dochodzi do naruszenia wymogu legalności przestępstwa, a w drugim – do naruszenia wymogu prawidłowego powiadomienia o wszystkich elementach oskarżenia, co skutkuje brakiem rzetelności procesu.
- 34 Odnośnie do pytania drugiego – należy ocenić, który z dwóch możliwych trybów procesowych mających na celu usunięcie niejasności i niepełności w oskarżeniu jest w większym stopniu zgodny z zapewnieniem skutecznych środków ochrony prawnej i rzetelnego procesu.
- 35 Wyłącznie pytania drugiego dotyczy art. 47 akapit drugi karty, związany z rozpatrzeniem oskarżenia karnego w rozsądnym terminie. Jeśli Trybunał Sprawiedliwości przyjmie tezę, że należy odstąpić od stosowania krajowego zakazu zwrotu sprawy prokuratorowi po rozprawie wstępnej, to będzie to skutkowało zwrotem sprawy i nowym obowiązkowym gromadzeniem wszystkich dowodów, czyli nadmiernym i niepotrzebnym opóźnieniem postępowania karnego. Przeciwnie, jeśli Trybunał Sprawiedliwości przyjmie tezę, że należy dokonać odpowiedniej wykładni art. 287 NPK (zmiana oskarżenia) i wykorzystać instytucję zmiany oskarżenia jako procesowy środek naprawy niejasności i niepełności aktu oskarżenia, wady te zostaną usunięte bez konieczności zwrotu sprawy i nowego gromadzenia wszystkich dowodów. Wyłącznie jeśli obrona przedstawi odpowiedni wniosek, możliwe będzie zgromadzenie dodatkowych dowodów.